

Valvira

Lausunto

14.10.2016

6303/00.04.00.03/2016

Asia: OM 5/69/2015

Luonnos korruption vastaiseksi strategiaksi

Lausunnonantajan saate

Tähän voitte halutessanne kirjoittaa saatteen lausunnollenne

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (jatkossa Valvira) on tutustunut strategialuonnokseen ja lausuu siitä seuraavaa:

1. Korruption esiintyminen

Miten suomalainen korruptio mielestänne ilmenee ja millä alueilla / sektoreilla korruption vastaista työtä mielestäsi tulisi tehostaa?

Asiakirjan johdannossa todetaan, että monet tutkimukset korostavat korruption ja korruptionriskien esiintyvän elinkeinoelämän ja poliitikkojen tai virkamiesten päätöksenteon rajapinnassa sekä edelleen, että korruptio ilmenee mm. epäeettisenä päätösten valmisteluna muodollisten päätöksentekorakenteiden ulkopuolella. Asiakirjan sivulla 16 todetaan, että rakenteellisessa korruptiossa on kyse korruptiivisesta toiminnasta, josta on tullut normi ja jota harva kyseenalaistaa. Haastateltujen asiantuntijoiden mukaan rakenteellisen korruption riski on Suomessa selvä. Suomessa on viime vuosina tapahtunut varsin nopeasti muutoksia tavoissa, joilla pyritään vaikuttamaan päätöksentekoon niin politiikassa kuin viranomaisissa. Poliitikassa on korostunut taloudellisen kasvun hakeminen esimerkiksi elinkeinoelämää koskevia normeja purkamalla. Toimintatapojen muutos saattaa aiheuttaa vauhtisokeutta (mm. lobbaus). Hallitusohjelman mukaisessa norminpurun hengessä virallinenkin normijärjestelmä on uskallettu kyseenalaistaa siinä määrin näkyvästi, että haasteet lainsäädännön soveltamisessa, hyvänä esimerkkinä ratkaisut viranomaisvalvonnassa, kasvavat. Ilmiöön liittyy ilmeinen riski päätösten syntyymiseen ”epävirallisissa päätöksentekoverkoissa”.

Etenkin pienissä kunnissa on vaarana, että sama henkilö vaikuttaa samaan aikaan sekä julkisissa luottamustehtävissä merkittävässä roolissa että elinkeinoelämässä johtavassa roolissa. Tällöin henkilö pääsee esimerkiksi julkisessa päätöksenteossa vaikuttamaan siihen, että esimerkiksi hänen johtamansa yritys saa sitä hyödyttäviä sopimuksia. Tietoisuuden lisääminen esimerkiksi esteellisyytilanteista sekä korruption sisällöstä edesauttaa tällaisten tilanteiden tunnistamisessa, ja vähentää korruptionriskiä, vaikei poista sitä kokonaan.

Lisäksi on todettava asiakirjastakin löytyvä havainto, että rajanveto julkisen toiminnan ja yksityisen toiminnan välillä on hämärtynyt. Ilmiö on näkyvästi ja haasteellisesti esillä SOTE-uudistuksessa. Samoin se, että rahankäytön päättävältä siirtyy helposti tehtäväksi muutoin kuin virkavastuulla. Näin merkittävästi valtionhallintoa ja kuntarakennetta muuttavissa uudistuksissa tulisikin kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että korruptionriskiä on aktiivisesti minimoitava preventiivisin toimenpitein.

Puuttuuko strategialuonnoksen korruptiokatsauksesta olennaista tietoa tai olennaisia lähteitä?

-

2. Korruption vastainen työ

Miten nykyiset korruption torjunnan viranomaisrakenteet mielestäsi toimivat? Miten rakenteita voisi vahvistaa ja yhteistyötä viranomaisten välillä parantaa?

Esteellisyytilanteisiin on kiinnitettävä enemmän huomioita. Esimerkiksi sijaiskäytännöt julkishallinnon johtorakenteissa täytyy tehdä läpinäkyviksi. Lisäksi sijaiskäytännöissä tulee kiinnittää huomiota siihen, että sijainen ei voi olla sellainen henkilö, joka on riippuvuusasemassa esteelliseksi todettuun virkamieheen. Esimerkiksi lautakunnan varapuheenjohtajana ei voi toimia puheenjohtajan suorassa alaisuudessa toimiva virkamies.

Onko teillä näkemyksiä siitä, miten muut sidosryhmät (ml. kansalaisjärjestöt) ja kansalaiset voisivat osallistua korruption vastaiseen työhön?

Keskeistä on hallinnon avoimuus ja läpinäkyvyys.

3. Strategian visio

Miten suhtaudutte strategian visioon (s. 3)

Visiossa on hyvin tiivistetty strategian tavoitteet ja ydin. Visio on erittäin kunnianhimoinen huomioon ottaen, että strategia on laadittu vuoteen 2020 asti.

4. Strategialuonnoksen painopistealueet

Strategialuonnoksen luku 4 käsittelee keskeisimpiä kehitys- ja toimenpidetarpeita (4.1–4.6). Mitkä näistä ovat mielestänne tärkeimmät ja kiireellisimmät? Perustele vastauksenne!

Valviran näkemys on, että keskeisimmät ovat preventionaaliseen toimintaan painottuvat kohdat 4.1.-4.3. Korruptio on tunnustettuna ilmiönä varsin uusi, joten yleisen käsitteellisen hyväksynnän ja

kyseessä olevien piirteiden ja toiminnan ohjaaminen piirteiden tunnistamisen jälkeen on keskeistä. Muuttamalla lakeja ei lähtökohtaisesti saavutettuja tavoitteita, jos ihmiset eivät tunnista tilanteita, joissa korruptionriski on olemassa.

5. Ehdotetut toimenpiteet

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? a) korruption torjuntaa tukevien rakenteiden vahvistaminen

-

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? b) tietoisuuden lisääminen ja asenteiden muuttaminen

-

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? c) läpinäkyvyyden lisääminen

Valvira kannattaa läpinäkyvyyden lisäämistä, ja ehdotetut toimenpiteet ovat lähtökohtaisesti hyväksyttäviä. Julkisten hankintojen osalta Valvira haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että uusi hankintalaki nostaa kilpailutusrajaa eli mahdollistaa suorahankintojen tekemisen yhä suuremmilla summilla. Pienhankintarajan (eli organisaationoman kilpailutusrajan) määrittelemineen organisaatiossa nousee suurempaan keskiöön suorahankintojen tekemisen kannalta. Näin ollen suorahankintailmoitusvelvollisuus pitää määritellä selkeästi. Kevyellä kilpailutuksella tehty hankinta ei välttämättä ole suorahankinta ja toisaalta jälki-ilmoitusvelvollisuus Kilpailu- ja kuluttajavirastolle vain muutaman tuhannen euron suuruisista hankinnoista ei palvele ilmoitusvelvollisuuden tarkoitusta läpinäkyvyyden lisäämiseksi vaan lähinnä kasvattaa byrokratian roolia julkishallinnossa.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? d) Korruptiotapausten paljastumisen helpottaminen

-

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? e) Lahjusrikoksiin liittyvän lainsäädännön kehittäminen

-

**Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin?
f) Korruptiotutkimuksen edistäminen**

-

Puuttuuko toimenpidesuunnitelmasta mielestänne toimenpiteitä?

-

Mainitaanko toimenpidesuunnitelmassa oikeita vastuutahoja ja onko jotain vastuutahoja unohdettu?

-

6. Korruption vastaiseen työhön osallistuvat viranomaiset ja toimijat

Onko teillä kommentteja/lisättävää korruption vastaiseen työhön osallistuvia viranomaisia ja toimijoita koskevaan osioon (liite 1)?

Valvira haluaa täydentää sitä koskevaa osiota seuraavalla kappaleella:

Alkoholihallinnossa ja ympäristöterveydenhuollon valvonnassa Valviralla on koordinoiva ja ohjaava rooli suhteessa aluehallintovirastoihin ja kuntiin. Tavoitteena on yhdenmukainen toiminta ja tasavertainen kohtelu.

Onko teillä tai edustamallanne organisaatiolla/järjestöllä liityntäpintoja korruption ehkäisemiseen? Millaisia?

-

7. Muut huomiot

Onko teillä muita strategialuonnokseen tai yleensä korruption torjuntaan ja ennaltaehkäisyyn liittyviä kommentteja?

Valviran näkemys on, että tietoisuuden lisääminen on korruption ennaltaehkäisyn kannalta merkittävintä. Esteellisyytilanteiden tunnistaminen sekä erilaisten lahjojen tunnistaminen korruptioksi on keskeistä, kun halutaan ehkäistä korruptiota.

Lehtonen Niina
Valvira